

les diferències són de matís sinonímic. Aspecte que aquest diccionari no pot tractar a fons, però sí fornir material d'observació i estudi, alhora útil per a fins històrico-etimològics.

En la llengua moderna i, poc o molt, des de sempre el matís del *brogit* ha estat més de la banda del so confús i destorbador que del fort i violent, estrepitos o discordant; més, cosa indistinta que individualment destriable o repetida (per a això serviria més *fressa*, per a allò servirien millor *soroll*, *remor*, *terrabastall*, *xivarri*); avui es diu bastant de la gent (però quan n'hi ha molta, i si ha força *brogit* serà més per això que perquè facin forts crits) i si es diu de la natura serà més amb el matís del fr. *bruissement* que del de *bruit*.

La data de primera documentació es troba ja en els principals autors del darrer terç del S. XIII: «per loch on haja pre<s>sa e *brugit* o trop calor o fredor, pot ésser embargada la contemplació», Lull (*Blanquerna*, NCL. III, 99.7); «e els cavallers --- eren defora, e quant hoÿren lo *brogit* qui's feya en la casa, descavalcaren bé 30 o 40 cavallers a colp», «a cap d'un poch, nos hoím gran *brugit*», Jaume I (cap. 44, 104); «ans que la mitat de la gent se fos reconeguda ne agueren sentit lo *brogit*», Desclot (cap. 134); «aqueu son serà, so és gran *brugit*, per so cor adones lo món no serà senes murmur, quant lo mar se levarà sobre los mons 40 coudes», *VidesR* (en l'*Apocalipsi*, f° 3r2); i en citem encara un ex. del temps de Pere el Gran, 1276-85, s. v. AÛCAR (CCandí, *MiscHist.* 30 *Cat.* II, 313).

Els exemples, en el període medieval, són molt nombrosos; n'agrupem alguns per matisos. A) 'Rumorejar material de gent nombrosa': «lo *brogit* que la gent faïa acompanyant Griselda», «les dites dones --- mo-gueren gran *brogit* e *remor*», tots dos de Bernat Metge (que amb el seu 'nas' estilístic present ja el matís després predominant: *Valter e Gr.*, NCL., 38.1; *Somni* III).

B) 'Massa de sons alegres': «lo *brugit* dels estruments fo lo major del món», *Filla del R. d'Hongria* 40 (NCL. XLVIII, 36), «los senys e les esquelles qui eren en aquella ciutat van sonar per si mateix<s>, enaxí que ach molt gran *brogit* e gran goig per tota la ciutat», *Amic e Melis* (NCL. XLVIII, 141).

C) 'Estrepit, terrabastall': «e'l diable se n'enà ab tan gran *brugit* com si fos la mayor tampesta del món», *Questa* (90.4, un altre del mateix, 184.10, citem s. v. *TABUSTOL*); «sobre lo cors de Pons Pilat / con dins en l'aygua fon gitat / tan gran *brugit*, tan gran baudi-dor / --- no fo hanc vist», *Lleg. Rimades de la Bíblia* 50 *de Sevilla*, v. 684.

D) 'Baralla sorollosa, estrepitosa': «de embriaguea e de golafria se segueixen sovín *brogits* e baraylles e vituperis», Eiximenis (*Terç del Crestià* III, 205, 133), «vell avançat; / yo ja cansat, / de tempestas --- / me n'apartava; / de sentir crits, / remós, *brogits*, / e bregues braves / ab les esclaves ---», *Spill*, 4430; «sentí un gran *brujit*, entre cel y terra: / això era 'l Veguè, que m venia a pendre» en una cançó del S. XVII (que deu ser de la zona de transició oriental-rossell., MilàF, 60

Romllo).

E) 'Rumors' en un report de l'ambaixador del nostre Jaume II, de l'any 1311 «en la cort no à noves a adés noveles que-us fassen a escriure; salvant d'aquest emperador de que yg à gran *brogit*, e d'aquí comtaré yo tot sert ardit, con sia en vostra presència» (Finke, *Acta Arag.* I, 271). F) 'Fressa que fa un animal': «sí no -l dexa dormir --- una rata que farà qualque *brogit*; tantost: 'A ladres, a ladres!'», St. Vicent Ferrer, *Sermons* I, 217.3. G) 'Soroll de pedres que rodolen': «Beda hac ceguedat --- ell sentí *brugit* de les pedres, lo moço li dix que la gent era», id., *Quaresma*, 158.165.

En el període modern, la pronúncia *buržit* es quasi general en el dialecte central, però només amb caràcter netament vulgar, notada ja per Milà i F. en una història que deu seguir algun romanço o cançó: «foraster que véns de plassa, / qu'és aquest *borgit* tan brau? / —Una dona qu' apar boja / y un xicotet va mostrand» (*Cas veritable*, v. 62, *O. Cat.*, ed. Gilí, p. 308).

Els cat. *brogir*, *brogit*, i els altres deriv. que donem infra, formen part d'un grup —gallo-romànic en el sentit amplísim d'aquest terme— constituït pels oc. ant. *brugir* (o *bruïr*, o *bruïre*) «faire du bruit, bruire» (PDPF) i *brugit* (o *bruit*, *brug*) «bruit» (ib. avui prov. *brüi*, escrit *brut*, veg. *TdF*), i d'altra banda fr. *bruire*, *bruit*. Tant l'equilibri entre les formes verbal i substantiva, com els matisos en totes dues llengües, difereixen poc del català; i encara hi ha menys diferència si comparem ací la llengua d'oc, d'una banda, amb el francès, de l'altra amb la nostra llengua: car, com passa generalment, els fets occitans han estat intermedis entre els d'oïl i els catalans; les diferències de matís consisteixen sobretot que en francès, i en una bona part dels moderns parlars d'oc (sobretot en els de Provença i de la meitat Nord), *bruit* s'ha convertit en el mot d'aplicació general de la idea de so inharmoni-c i insignificantiu, angl. *noise*, cast. *ruido* (sense matisos condicionadors, com n'hi ha hagut sempre en cat. i en oc. SO.). Un i altre, en el Nord i en el Midi, tan antics com la llengua literària: fr. *bruit*, *bruyant*, *bruire* S. XII; en llengua d'oc també des dels trobadors del S. XII: «mas l'aiga que soau s'adui, / es péjer que cela que *brui*», Ventadorn (Appel, *Chr.*, 18b38).¹

La principal diferència, i que pot ser antiga, entre aqueixes llengües i la nostra, està en el lloc de l'accent en el substantiu. El fr. *bruit* (*ébruiter*) suposa una accentuació de «verb fort» (*BRŪGITUS); el tipus *BRUGITUS nostre es troba també en occità, i ja antigament i com a substantiu («d'entrambas las partidas levat se lo *brugit*», *Guerra de Navarra*), però sembla que des d'antic en llengua d'oc són més freqüents amb caràcter substantiu les formes d'origen esdrúixol: d'on *brúit*, sovint ja llavors reduït a *brúii*: «--- lonhet de luy / ab tant veus un joglar ses *brúy* / denan lo rey ---» en el *Castiagilós* (v. 26, després v. 114),² i en la forma femenina *brúida* (*Jaufré*, *Guilbalme*) sovint reduïda a *bruda* (Vaqueiras, Olivier, *Sta. Doucelina*, i d'altres, «Lärm, Geräusch, Gerede», PSW,